Poštnina plačana v gotovini. Posamezna številka stane 1. Din

31. štev. V Ljubljani, 2. avgusta 1923. Leto V.

NOVA PRAVDA

Uredništvo in uprava v Ljubljani, Gradišče št. 7. — Telefon št. 71.

NARODNO-SOCIJALISTIČNI TEDNIK

Naročnina: 4 Din., za inozemstvo 6 Din. na mesec. Izhaja ob sobotah.

Pozdrav stanovsko uedinjenemu učiteljstvu v Jugoslaviji!

Pred tremi leti je imelo jugoslovansko učiteljstvo svoj prvi kongres v Beogradu. Iz vseh delov naše lepe zemlje je prihitelo tja do 5000 delegatov in delegatinj. V Beogradu je vladalo takrat živahno vrvenje in veselo življenje. Povsod, kamor si nameril korake, v kavarno, gostilno, brivnico, gledališče, kino, na cesto in ulico, Topčider ali Kalimegdan, si naletel na pijonirja nove jugoslovanske kulture in na prvoboritelja političnega in državnega edinstva. Naravno njegovemu duševnemu razpoloženju je kongres uedinil učiteljstvo naše države v enotno, močno, nepolitično, stanovsko organizacijo, kateri je dal ime: Uedinjenje jugoslovanskega učiteljstva (UJU).

Kongres jugoslov. učit., ki je združil en stan v krepko organizacijo in si kot duhovno in idejno navodilo začrtal poleg že gotovega političnega uedinjenja tudi duševno uedinjenje Srbov, Hrvatov in Slovencev, je bil prvi kongres te vrste; zato lahko rečemo, da je bilo učiteljstvo prvi začetnik nove zgodovine in tudi nove kulture v jugoslovanski odrešeni in združeni domovini.

Vsako bitje se porodi v bolečinah; tako so nastale tudi na tem I. kongresu težkoče, katere so se dale komaj premagati. Trčila sta skupaj orijent in okcident. Prav je imel neki beograjski politik, ko je rekel: »Politično uedinjenje je gotov fakt; toda silne težave nastanejo, ko se snideta vzhod in zahod, dve različni kulturi in mentaliteti.« In res! Kongres je dal besne povdarke razliki med srednjeevropsko kulturo in med vzhodom. Slednjič so bila tudi ta nasprotstva omiljena, težave premagane in kongres je končal prvo delo. Sprejel je med drugim tudi pravila, na podlagi katerih se vrši letos v dneh 5., 6. in 7. avgusta kongres UJU v Ljubljani.

Iskreno in odkritosrčno ga pozdravljamo tudi mi, narodni socijalisti! Želimo vsem, učit. delegatom, ki se zbero v teh dneh v Ljubljani, mnogo uspehov!

Gospodje delegati, učitelji in učiteljice! Vaš kongres je zbor jugoslovanske narodne kulture; je praznik dela in premišljevanja, v kakem pravcu delo nadaljevati ter širiti kulturo in izobrazbo duha in srca med mlado, še neotrovano jugoslov. generacijo. Kakršna vzgoja, tak rod! Vemo vsi, da se je doletnemu človeku težko uživeti v nove čase in razmere; zato tembolj pozdravljamo kongres učiteljstva v Ljubljani, ki naj določi pota in cilje, po katerih se doseže poleg že izvršenega političnega edinstva tudi duševna enota. Delo duševnega uedinjenja opravlja med mladino vzgojitelj-učitelj, kateri mora biti in je državotvoren v smislu duševnega edinstva, po katerem se zabrišejo tekom ene generacije, ki jo vzgaja učiteljstvo, zadnji sledovi razlik med vzhodom in zahodom. Kongres je praznik spomina naše žalostne preteklosti, a tudi program bodočnosti. Kar je bilo med nami suženjskega, protinarodnega, hlapčevskega duha, naj se umakne resnično pravemu bratstvu, enakosti in svobodi; pozdravljamo v imenu teh revolucijskih gesel v slovenski metropoli in tretji prestolici SHS zbrano učiteljstvo vseh krajev.

Kakor dolgonočne sanje se nam dozdeva vse, kar se godi okoli nas. Utrujeni od utisov in burnih dogodkov vojnih let vidimo danes sadove našega dela, naših idealov, naših očetov in sinov prelite krvi, ki je tekla zato, da se najdejo bratje in sestre od vrhov ponosnega Triglava, poglavarja naših gora do Ohride in Prespanskega jezera. Vsled nemile usode, ki je bila doletela vsa slovanska plemena, pred vsem Jugoslovane, se zbirajo raztreseni udje in zastopniki ter predstavniki duševnega edinstva, da si zopet podado bratske roke in izmenjajo misli z govorico, ki je vsem razumljiva, enakopravna in vsakemu enako mila in draga. Kakor velikanski kulturni most je danes UJU od visokih gorenjskih planin do Vardarja in Strumice, obokan z granitom stanovske zavednosti in solidarnosti vseh pravovernih Srbov, Hrvatov in Slovencev. Ta most označuje nedeljeno edinstveno državo, v kateri morajo biti Srbi, Hrvati in Slovenci enakopravni, da se čimpreje proizvede duševno edinstvo.

Poleg duševnega edinstva hočemo in že imamo politično. Drugo so nam priborili z orožjem v roki bratje Srbi, katerih odposlanstvo na II. kongresu učiteljstva toplo pozdravljamo. Kongres naj skupno in sporazumno z vsemi tremi brati pospeši pohod dušnega edinstva potom jugoslovanske kulture, ki jo predstavljajo kongresisti dne 5., 6. in 7. avgusta v Ljubljani.

Nositelji kulturnega edinstva so kulturni delavci, kamor spada v prvi vrsti učitelj kot socijalizator podrobnega znanja in podrobnega dela med jugoslovansko proletarsko mladino.

Kot stranka slovanskih socijalistov moramo dati kongresu učiteljstva še poseben povdarek. Kakor program slovanskega socijalizma — vseslovanska solidarnost in socijalistična vzajemnost, tako je vsak kongres našega učiteljstva predhodnik dobe, ki bo klicala vse slovansko učiteljstvo na skupni slovanski učiteljski kongres. Z dnem, ko bo za nami II. kongres učiteljstva v Ljubljani, je postavljen temelj slovanskemu kongresu, kar uvidevajo tudi bratje Čehi, katere bo zastopal prvi podpredsednik »Čehoslovenske obce učiteljske« v Pragi, g. Adolf Obst. Tako se bodo že prej prisrčni stiki s čehosl. učiteljstvom, ki so jih o preobratu nekoliko zrahljale prometne težkoče, na kongresu zopet obnovili. Učiteljstvo združeno z razredno zavednim slovanskim proletarijatom bo doseglo takrat one materijalne in moralne cilje, ki si jih stavlja z letošnjim kongresom v Ljubljani.

Program UJU, ki se bo razvijal na kongresu v Ljubljani, je program slovanskih narodov. Povsod mora vladati en duh, ena volja, enaka pravica, enaka dolžnost, eno srce in ena duša! Prepričani, da nas bodoči kongresi dovedejo v nove družbe in boljše čase, želimo našemu učiteljstvu obilo uspehov in polno uresničenja njihovih nad. Vsi zastopniki učiteljstva, ki se zberete v Ljubljani, vzemite obenem na znanje, da Vas uradna Ljubljana ne bo sprejela tako prisrčno, kot Vi vsi, Vaša požrtvovalnost in Vaše delo to zaslužite, a sprejme Vas iskreno vsako tisto nepokvarjeno ljubljansko srce, ki čuti z Vami in vidi v Vašem programu in delu i d e a l stoletnih sanj: M o g o č n o J u g o s l a v i j o!

PROSIMO ZA UVAŽEVANJE! — Današnji številki prilagamo položnice vsem onim naročnikom, ki so v zaostanku s plačilom za prejšnje mesece. Vse te prosimo, da čimpreje vplačajo znesek po položnici, iz katere je razviden ves zaostanek. V tej vsoti je zapopadena tudi naročnina do konca septembra t. l. Pri tej priliki opozarjamo one naročnike, ki svojih zaostankov do 15. avgusta ne bodo poravnali, da jim sredi avgusta brezpogojno ustavimo pošiljanje lista, zaostalo naročnino pa iztirjamo. — Zato prosimo točnosti v plačevanju, da pozneje ne bo pritožb.

Uradniška pragmatika.

Dne 24. julija je narodna skupščina po takozvanem kratkem postopanju v smislu čl. 133 ustave sprejela službeno pragmatiko za javne nameščence. Izvzeti so iz tega zakona železničarji, profesorji in sodniki, za katere bodo veljale posebne pragmatike.

Po skoraj triletnem boju za službeno pragmatiko bi moralo po njenem sprejetju zavladati veselje in zadovoljnost med javnimi nameščenci. Saj so vendar vse vlade, vseh barv in mentalitet, pri vsaki priliki povdarjale, da z novo pragmatiko spravijo za dolga desetletja takozvano vprašanje državnih uslužbencev v popolno zadovoljnost tako države kot uslužbencev iz dnevne debate. In kaj je v resnici sedaj nastalo? Popolna duševna apatija in obup med javnimi nameščenci. In če vprašamo zakaj, dobimo odgovor: radi nove pragmatike. Danes so obupani tudi oni idealisti-strankarji, ki so za časa vladanja svojih strankinih ministrov obljubljali nebesa na zemlji, ko bo sprejeta nova pragmatika. Ne bomo preiskovali, ali je ta obup iskren, povdariti pa moramo, da je opravičen.

Službena pragmatika v obliki, kakor je bila sprejeta, pomeni za javne nameščence sramoto. Po tej službeni pragmatiki javni nameščenec ne bo z veseljem in poštenjem mogel služiti svojemu delodajalcu — državi — narodu, ampak je na milost in nemilost izdan partizanskim ministrom in njihovim strankarskim oprodam. Mesto poštenja, možatosti in s to zvezane temeljitosti v strokovnem oziru, nova službena pragmatika uvaja nemožatost, strankarsko diletantstvo, nepoštenje in nemoralo. So to trde besede, pa so na mestu, ker sta, žal, s službeno pragmatiko vlada in parlament deklasificirala javne nameščence za manj vredne državljane in jim celo prikrajšala one pičle državljanske pravice, ki so jim v ustavi zajamčene.

Že pri razpravi o čl. 73 ustave v ustanovni skupščini se je moglo spoznati, kako hoče takratna koalicija rešiti vprašanje javnih nameščencev. — Parlamentarna večina je s tem členom odvzela javnim nameščencem pasivno volilno pravico. V prehodnih določbah pa je v čl. 136 ustave rečeno, da se mora nova službena pragmatika sprejeti najdalje v roku dveh let od uveljavljenja ustave, to je do 28. junija 1923, doklej se ima izvršiti tudi revizija uradništva.

Sedanja vlada in parlamentarna večina je dvojno kršila v tem oziru ustavo. Prvič je državljanske pravice javnih nameščencev s čl. 4 točka 7 proti javnim določbam čl. 12 in 14 ustave kratkomalo anulirala, drugič pa v čl. 136 uzakonjene revizije uradništva ni izvršila do 28. junija 1923. To slednje je pridržano poedinim ministrstvom na podlagi prehodnih določb nove pragmatike. Da pa imajo ti kolikor mogoče lahko delo, je sprejeta celo določba, da javni nameščenci ostanejo tri leta na razpoloženju in se jih lahko odpusti ali pa upokoji na podlagi starih plač. Že v prvem osnutku, ki je bil v debati pred staro skupščino, je takozvano »razpoloženje« javnih nameščencev za 6 mesecev povzročilo hude boje. Ta namen je bil tudi eden glavnih vzrokov, da je demokratski parlamentarni klub bil in ostal do razpusta prve skupščine v razsulu. Sedaj je homogena radikalna vlada šla še dalje in doba treh let je jasen dokaz za popolno anarhijo, ki so jo uvedli in jo hočejo vzdržati v naši državi vodilne meščanske stranke v znaku državotvornosti in toli povdarjane demokracije.

Pa pustimo to in oglejmo si materijelno stran novega zakona, plače javnih nameščencev. Tukaj moramo povdariti predvsem uprav gorostasno dejstvo, da so vojaške javne nameščence odločili od civilnih javnih nameščencev. Je res, da dobe tudi sodniki, profesorji in železničarji poseben zakon in posebne plače, a to je razumljivo in tudi potrebno z ozirom na njihovo službo. Da bi pa aktivno častništvo bilo nekaj posebnega, izvzetega, to pa je za današnje čase pač nesmisel. Ne odrekamo dela in tudi ne potrebe dostojnih plač aktivnemu častništvu. Z vsem povdarkom pa moramo naglasiti, da je v miru delo oziroma služba aktivnega častnika ravno tako, če ne celo manj naporna in odgovorna kot delo oz. služba javnega nameščenca - uradnika katerekoli stroke. Hvalisanje o »spremi« za vojno itd. pa je danes, milo rečeno, deplasirano, ko so vendar med svetovno vojno rezervni častniki pri vseh vojskah in vseh narodih doprinašali največje žrtve in prav za prav oni bili tisti faktor, ki je vodil neposredno »akcijo«. To so priznana fakta, ki so nepobitna; tukaj ne pomagajo nikaki izgovori o domovini, o velikih nalogah itd. Vse to je samo ceneno demagoštvo v pravem pomenu besede. Čemu torej ta gorostasna razlika med dohodki častnika in uradnika, podčastnika in poduradnika? Odgovor je samo eden: da se stvori kasta militaristov, ki naj z orožjem pomaga pritiskati na jugoslovansko delovno ljudstvo, ki naj bo kot uslužno orožje vedno na razpolago vladajoči kasti. Z vojaškim zakonom je storjen prvi in velik korak k uvedbi potentatskega militarizma nad jugoslovanskim ljudstvom. Zgodovina drugih militarističnih držav naše vlade in parlamentarne večine ni ničesar naučila. Uverjeni smo, da jugoslovansko ljudstvo v kratkem popravi ta greh današnjih vlastodržcev.

Interesantno je bilo stališče parlamentarnih strank napram plačam. V radikalnem klubu je bila »pobuna«, v demokratskem tudi ni šlo vse gladko; vsaj tako so poročali dnevni časopisi. Dejstvo je, da je radikalna vlada v svojem predlogu na narodno skupščino povečala za 100% vse one temeljne plače, ki so bile v pododboru sprejete lani na pritisk finančnega ministra-demokrata dr. Kumanudija. Lani namreč so v pododboru strašili razni osrečevalci — vladini poslanci s takozvano plačo v zlatu, v resnici pa so na pritisk ministrov zmanjšali temeljne plače z utemeljitvijo, da bo dinar kmalu porasel in potem bi imeli »činovniki« prevelike plače. Sedaj je prišlo do boja radi razlike med plačami častništva in civilnih javnih nameščencev. Celi teden so se lansirale razne vesti v časopisje, vladina večina pa je sklenila to, kar je vlada zahtevala. Od opozicije je najbolj markantno obnašanje največje opozicijonalne grupe — demokratov. Ti so napovedovali najhujši boj — in ga kvitirali z abstinenco na dan glasovanja v plenumu skupščine. Posegli so baje po najskrajnejšem sredstvu — da so zapustili pred glasovanjem skupščino. Resnica pa bo ta, da so raje odšli, kot da bi javno zatajili oz. glasovali proti lastnemu otroku. **Glasovali pa so kompaktno za vojaški zakon in s tem tudi za večje plače častništvu in podčastništvu. Državotvornost v znaku — demokracije.**

Ko bo pragmatika oficijelno razglašena, bomo zavzeli naše stališče napram posameznim poglavjem in členom. S to pragmatiko ni pravično rešeno ne razmerje javnega nameščenca napram državi-narodu, ne krušno vprašanje — plača. Javni nameščenci so zopet za eno zelo veliko in grenko izkušnjo bogatejši. Na podlagi tega zakona

ni mogoča sanacija naše uprave, naše administracije. Nasprotno, s tem zakonom se uvajajo v moralnem in gmotnem oziru krivice zlasti za »prečanske« javne nameščence, ki bodo za dolga leta vir nesoglasij in bojev. Ali je bilo tega treba? Ne, ni bilo treba; radi države, radi jugoslovanskega ljudstva se to ne bi bilo smelo zgoditi. Posledice bodo težke: propadanje uprave se bo še stopnjevalo in zadjalo veliko škodo tako javnim nameščencem kakor celemu narodu. Želimo pa, da bi ta zakon rodil tudi dobro posledico: iztreznjenje in novo pot javnih nameščencev, namreč spoznanje, da je odpomoči iskati samo v lastni samozavesti, v lastnem delu!

—D.—

Politične vesti.

Notranje - politični položaj.

Kar smo trdili, se je uresničilo. Radića niso zaprli. Sicer so v skupščini sklenili, da se izroči Radić sodišču, vendar je še vedno prost in bo zaenkrat tudi ostal. Vsa Radićeva afera je bila uprizorjena nekako zato, da se odvrne glavna pozornost od mizernega stanja vladajočih, ki ne vedo kam ne kako. Poleg tega naj pa novosti o Radiću zatemne ukrepe o nesocijalni službeni pragmatiki, kakor naj tudi opravičijo razne vohunske afere okrepitev militarizma. Vendar gotovo ostane, da bo tudi političnega žongliranja v Beogradu enkrat konec. Homogena radikalna vlada že spoznava, da se sama ne bo mogla vzdržati in naj se ji potem tudi obešajo za »škrice« Nemci in džemijet. Najbolj se radikalom ponujajo demokrati, a radikali ne kažejo prav nobene vneme za njihovo družbo. Seveda, če ne bo drugače, bodo morali biti tudi demokrati dobri. Radikali bi bili menda najbolj zadovoljni, če bi se Korošec izneveril Radiću in vstopil v vlado. Klerikalcem bi se potem prepustila Slovenija, dočim bi radikali še vedno imeli izključno besedo v srbskih krajih, na čemur jim je tudi največ ležeče, ker bi na ta način lahko tolkli demokrate tam, kjer so najmočnejši. Klerikalci dobro vedo za mišljenje radikalcev in ne kažejo nobene posebne odločnosti v odklonilnih izjavah za vstop v vlado. Ne smemo se zato čuditi, če se izpremene že to jesen klerikalci v pohlevne vladne ovčice. Klerikalcem je veliko na tem, da pridejo v vlado. Opozicijonalni kruhek jim že zdavnaj preseda. Posebno njihove gospodarske organizacije vedno bolj hrepene po vladnih koncesijah in denarju. Razne klerikalne zveze so baje v hudih gospodarskih stiskah, iz katerih se ne bodo mogle rešiti brez vladne pomoči.

Obetala se je rekonstrukcija kabineta še pred počitnicami. Pašić jo je pa odložil na jesen; tako dobe na ta način vsi reflektanti na vladne stolčke dovolj časa, da vlože svoje politične oferte.

Poslanec Reisner bi moral po sprejetju službene pragmatike za javne nameščence odstopiti svoj ljublj. mandat in ga v smislu dogovora prepustiti dr. Ravniharju. Vendar, če prav beremo med vrsticami demokratskega časopisja, Reisner tega ne bo storil. Ima dovolj izgovorov na razpolago in pravijo, da nekateri zelo drže.

Kako so demokrati pisali o Srbih l. 1914.

Slučajno nam je prišlo v roko glasilo celjskih demokratov »Narodni List« iz leta 1914. Da naši čitatelji vidijo, kako malo se je pisava demokratov o bratih Srbih razlikovala od pisave klerikalcev, priobčujemo uvodnik, ki je izšel v »Narodnem Listu« štev. 23 z dne 30. julija 1914. Članek se glasi dobesedno:

»Pred vojno.

V Celju, 28. julija.

Po balkanski vojni smo mislili, da se razmere med našo državo in balkanskimi sosedi utrdijo. Mislili smo, da bode osobito naša bližnja soseda Srbija stremila pred vse mza povzdigo velikih svojih novoosvobojenih zemelj. Prišlo je drugače. V Srbiji so prenapeti ljudje bili tudi po balkanski vojni na delu zoper našo državo, zoper notranji mir in red v naših južnih deželah. Preiskava o zločinskem atentatu na našega prestolonaslednika v Sarajevu je pokazala, da so vedeli zanj in da so ga celo pomagali pripravljati ljudje, ki zavzemajo v srbski armadi odlična mesta. Kaj tacega ne more trpeti nobena država od svojih sosedov. In Avstrija je bila končno prisiljena napeti proti Srbiji ostre strune. Prvič zaradi dogodkov v Sarajevu, drugič pa tudi zaradi tega, da se enkrat za vselej sčisti naše razmerje do Srbije, da bo konec večnega vznemirjenja in kriz, ki nalagajo vsem avstrijskim državljanom velika bremena. **Naloga je sedaj vsega slovenskega naroda, da stoji z vsemi silami za Avstrijo in njenim vladarjem.** Jasno je, da je Srbijo prijela obsojanja in kazni vredna trma, jasno je, da so jo vojni hujskači privedli na rob strašnega prepada. Mi smo bili in smo gotovo zvesti Slovani in obžalujemo strašno zmoto, v katero so srbski narod zapeljali brezvestni ljudje. **Ali najprej se zavedamo vzvišenih dolžnosti, ki jih imamo do države, v kateri živimo, in do našega svetlega vladarja.** Njegove tuge in skrbi so tudi naše. Mi se ne obotavljamo noben trenotek s celim srcem zastopati in braniti mir in nedotakljivost naše avstrijske domovine. Ko smo prebrali ultimatum Srbiji, ko smo dali na tisoče najboljših svojih sinov domovini na razpolago, smo se trdno zavedali, **da je pravica in božja pomoč z nami.** Naj nas dovede do častne zmage!« —

Tako torej so pisali demokrati leta 1914 in se navduševali za Avstrijo. — Danes so orjunaši! Besedo ima dr. Vekoslav Kukovec.

Svetovni pregled.

KONFERENCA V SINAJI.

Mala antanta je pretekli teden zborovala v romunskem letovišču Sinaji. Na konferenci se je med udeleženci dosegel popoln sporazum. Sklepi so bili predvsem ti-le: Reparacijsko vprašanje se mora rešiti tako, da se zaščiti enotnost zaveznikov. Nemčijo se mora prisiliti, da plača vse vojne obveznosti in bo mala antanta v tem pogledu podpirala skupno akcijo zaveznikov. Z Bolgarsko se nadaljujejo normalni diplomatski odnošaji pod pogojem, če bo Bolgarija izvedla mirovne pogodbe. Poleg tega je Bolgarija dolžna, z najodločnejšimi ukrepi zatreti bolgarske četaške akcije na ozemljih Jugoslavije in Romunije. Če tega Bolgarija ne bo storila, bo posegla vmes mala antanta. Glede Madžarske je konferenca dovolila gotove gospodarske koncesije pod pogojem, da madžarska vlada zatre vsa iredentistična gibanja, ki so naperjena proti državam male antante. Konferenca je nadalje razmotrivala o prometu med državami male antante in o valutnem vprašanju Romunije in Jugoslavije. Končno se je sklenilo, da bo kandidat male antante za zastopnika v društvu narodov, češkoslovaški zunanji minister dr. Beneš. Prihodnja konferenca male antante se vrši jeseni v Beogradu.

UNIČEVANJE NEMŠKE MARKE.

Pogajanja med Parizom in Londonom se nadaljujejo. Navzlic trudu z obeh strani se pa še ni prišlo do najmanjšega uspeha v sporazumni akciji. Francozi brezpogojno vztrajajo na zasedbi Poruhrja toliko časa, dokler ne bo pričela Nemčija z rednim in točnim odplačevanjem vojnih dolgov, kot predvidevajo to mirovne pogodbe. Nemčija izjavlja, da ne more izpolniti predvsem francoskih zahtev. Proti francoski zasedbi v Poruhrju še naprej izvaja v zasedenem ozemlju pasivni odpor. Poleg tega pa uničujejo Nemci tudi svoje denarne vrednote. Nemška marka vzdržema pada, tako da stane en dolar že več kot milijon mark. Dnevno se natisne v Nemčiji za 2000 milijard novih bankovcev in v prometu se pojavljajo novi bankovci po 500.000, milijon in 10 milijonov mark. Obtok bankovcev šteje že na bilijone. Nemčija je uravnala svojo finančno politiko po vzorcu boljševiške Rusije. Vprašanje pa je, če se bo Nemčija na ta način uničevanja svoje valute, rešila plačilu vojnih obveznosti. Kakor vse kaže, njena finančna politika doslej ni napravila prav nobenega vtisa na velike zaveznike. Naj pada še tako nemška marka, zavezniki ne popuste niti za las v svojih zahtevah, tem manj, ker vedo, da padanje marke ni toliko gospodarska posledica razmer v Nemčiji, kakor politično-finančna operacija Berlina, ki se hoče izogniti plačilu obveznosti s tem, da bi pokazal svetu Nemčijo kot revno in izčrpano državo. Nemčija lahko uniči svojo marko, pa se vojnim dolgovom le ne bo izognila. In tako je tudi prav.

Padec nemške marke je izzval v Nemčiji velika notranje-politična valovanja. Posebno pa komunisti prešerno dvigajo glave. Komunisti so sklicali nešteto javnih zborovanj na prostem, katere je pa vlada prepovedala. Nato so se zadovoljili, zborovati pri zaprtih vratih.

V Berlinu se pripravlja rekonstrukcija vlade. V novo vlado bi naj stopile vse stranke razen komunistov. Socijalni demokratje so se izjavili, da so pripravljeni sodelovati v novi vladi.

Zbirajte za stavkujoče rudarje! — Berite tozadevni oklic pod rubriko ‚Strokovni vestnik'!

Poročila z dežele.

Dopis z Dolenjskega. Gotovo vas bodo zanimale politične in gospodarske razmere našega ljudstva na deželi. Vedno mislim na veselo razpoloženje, ki je vladalo v tej občini pred par leti ali takoj po preobratu. To so bili Mokronogarji veseli! Peli so in pili, uganjali burke in šale; zraven veliko zaslužili. Gostilne so bile polne veselih pivcev; saj tudi lahko, ker je bilo denarja dovolj, draginja se ni čutila ko danes. Letos se opazi v tem oziru veliko spremembo. Ljudstvo v skrbeh za bodočnost, v strahu pričakuje, kaj mu prinese dvomljiva bodočnost. Denarja nič, dela malo, zaslužek nizek. Na kratko: Na deželi vlada vsestransko mrtvilo. Uradništvo, ne samo da je popolnoma proletarizirano, izgubilo je med ljudstvom ves nekdanji ugled. Tako žalostnega in gospodarsko uničenega stanu kot je uradniški, ga ni menda med prečanskimi sloji. Znan mi je tukaj slučaj, da umira uradnikova soproga deloma gladu, deloma vsled obupa, ker ne more več gledati groznega pomanjkanja med mnogoštevilnimi nedoraslimi otroci. Za vzgled navedem, da kupi za enkrat za vso družino po pol kilograma moke. Vse to vidim na lastne oči; zato so vsa navedena dejstva — resnica. Kje tiči vzrok obubožanja delavskih slojev? Ali v centralizmu, naši slabi upravi, draginji ali kje? Ali so vzrok vsemu temu demagogi, separatisti? Tako ne more iti dolgo časa, nekaj se mora izpremeniti, drugače bomo imeli v slovenskem narodu samo dva točno ločena sloja: b o g a t a š e, brezsrčne, ki nimajo z reveži nobenega usmiljenja ali kažejo napram njim sočutje samo zato, da se sami kažejo v očeh drugih boljše, in pa r e v e ž e, proti katerim so bili predvojni berači veliki gospodje. Ljudstvo sili v Ameriko. Za okrajno glavarstvo Krško je določen za letos kontingent 50 ljudi. Prepričan sem, ako bi bilo izseljevanje svobodnejše da ne najdemo v dveh mesecih niti deset moških, starih od 20 do 50 let, ki bi se ne odločili iti s trebuhom za kruhom v Ameriko. Izvzeti so kmetski magnatarji, ki žive danes v vlogi nekdanjih grofov in baronov. Tudi navijalci cen ali izkoriščevalci danega položaja, pri nas se imenujejo trgovci, čutijo pomanjkanje denarja od strani konsumentov. Nekateri tržani so si zato ustanovili gospodarsko zadrugo, ki konkurira jako uspešno z navijalci cen. Obrt rapidno propada, ker jo uničujeta veleobrat in veleindustrija. Za politiko se ljudstvo tukaj veliko ne zanima. Vse živi v veri, da ga vsak goljufa, da mu nihče noče pomagati; ne zaupa nobenemu. Razen par gostilničarjev in nekaj predpotopnih uradnikov, ne bere časopisov nihče.

Sedaj še par besed o agitaciji Orjune. V mislih imajo nekak državni prevrat, ki jim prinese popolno zmago in vlado a là Mussoliniju. Ne moti jih dejstvo, da se poslužijo sile in terorja, ker je to, pravijo, p o t r e b n o in k o r i s t n o. Največjo moč, se bahajo, imajo v vojaštvu — častnikih — kjer dobivajo orožje in municijo. Žive v veri, da nima vlada več moči, da bi jih razgnala, zato jih mora podpirati. V Orjuno vstopajo zlasti bivši komunisti, ker jim organizatorji obljubljajo preobrat.

Drugače vlada tu splošna zaspanost. Ljudstvo danes ne vpraša več, ali je trgovec ali konsumar klerikalec ali liberalec, temveč samo, kje je cenejše, vse drugo je postranska reč.

Iz stranke.

Shod krajevne organizacije NSS v Celju, ki se je vršil preteklo soboto v društvenem prostoru pri Wilsonu, je uspel zelo dobro. Naši somišljeniki so se ga udeležili v lepem številu, da čujejo voditelja narodnih socijalistov na Hrvatskem, tov. dr. P o l i t e a iz Zagreba. Predsednik tov. Ž a b k a r je najprej pozdravil tov. dr. Politea, Deržiča in Brandnerja, nakar je podal besedo tov. dr. Politeu, da poroča o naših notranje-političnih razmerah. Govornik je burno pozdravljen najprej ugotovil, da je položaj tak, kakršnega je narod sam hotel. Dejstvo, da je mogoče, da taka manjšina, kakor so radikali, more sama vladati, dokazuje nezrelost naroda. Naša naloga je, da ljudi poučimo, da bodo ležali vedno tako, kakor si bodo sami postlali. Kako je bilo od 18. marca naprej? Pašiću ni bilo na tem, da se reši srbohrvatski spor, marveč je stremel samo za tem, da se obdrži na vladi, da more še nadalje pljačkati narod. Tudi Radiću je šlo samo za to, da se izvleče iz škripcev, v katere je zašel vsled svoje negativne, demagoške politike. Radić se je ponujal v Beogradu kot kaka stara »frajla«, ki išče ženina, tako da je končno poslal Pašić v Zagreb g. Gjuričića, da se v imenu radikalov pogodi z Radićem. Ta Radić torej, ki ni hotel imeti nikakih stikov s hrvatsko inteligenco, se je šel udinjat pokvarjeni beograjski gospodi! Radikali so se z Radićem sicer dogovorili, kako naj se izvrši sporazum, a so v tistem hipu pretrgali z njim stike, ko so videli, da sede trdno na vladi, za kar se imajo zahvaliti edino le Radiću. NSS je imela prav, ko je rekla, da se spor ne dá rešiti tako, da se postavijo Hrvati in Slovenci na eno in Srbi na drugo stran, marveč tako, **da se združijo v enotno falango vsi, ki trpijo proti onim, ki izkoriščajo.** Radi plemenske mržnje je prišlo do težkega položaja. Danes mrzijo Srbi Hrvate in obratno kot še nikoli. To pa samo zato, ker mi nočemo hegemonije, ne plemenske, ne razredne. Mi obsojamo Radića, ali obenem se zavedamo, da bo ostala, čeprav zapro Radića, težnja seljaštva po svobodi, enakosti, pravici in dobro urejeni državi. Na Radića hočejo kazati kot na veleizdajalca. Toda to Radić ni! Morda so njegova dejanja res taka, da vzbujajo ta sum, toda njegova namera ni veleizdaja. Radić je sila učen in sposoben, kakor redko kdo, toda njegova napaka je ta, da ima nesrečen temperament in da ne zna pravilno uporabljati svojega znanja. V svoji konfuznosti vsako uro drugače govori, kar dokazuje, da je za politika docela nesposoben. To dejstvo, da morejo taki neresni politiki uspevati, pa je obenem najjačji dokaz, kako slabo je pri nas. Nas narodne socijaliste ne sme zadovoljiti nobena buržujska vlada. Ko je po prevratu grozil boljševiški duh, so bili kapitalisti mehki. Toda ko ni bilo več nevarnosti, so vzeli proletarijatu še to, kar so mu prej dali. Rešitev je samo v tem, da pomnožimo svoje vrste. Ko bi bila naša stranka jačja, bi bilo mnogo bolje, ker bi vplivala na vodstvo države v korist zatiranih. S tem se ne doseže ničesar, če se bega iz ene stranke v drugo, marveč je treba v stranki vstrajati in prepričevalno delati za socijalizem. Res je sicer, da smo od zadnjih volitev prestali biti parlamentarni faktor, a nismo prestali biti **politični faktor.** Kajti socijalizem znači velik pokret, ki se ne omejuje na parlament, marveč je njegova glavna naloga delati med masami in preobraževati duše v duhu socijalizma. Od uspeha tega dela zavisi, kedaj preuredimo državo v smislu našega programa. Nihče naj se ne da motiti od slabega izida volitev. Tudi Radić je pred vojno delal leta in leta, ne da bi bil mogel uspeti. Ravno tako so bili radikalci nekoč majhni, po prevratu tudi klerikalci, a vsi so se dvignili. Toda vse to je le začasno. **Ljudstvo jih bo sodilo po njihovih dejanjih ter jih bo zapustilo.** Pa tudi demokratom, ki danes delajo opozicijo, ne zaupajte, kajti demokrati so hudi na radikale samo zato, ker so radikali zgoraj, oni pa spodaj. S takimi strankami ne more biti kompromisa ne v vladi, pa tudi ne v opoziciji. Od drugih socijalističnih strank se ločimo, ker nočemo, da bi trpeli škodo v narodnem oziru vsled nemške komande v internacijonali. To pa seve ne sme vesti tako daleč, da bi prekoračili meje proletarskega razreda. Končno je govornik naglašal, da moramo pri tem, ko pobijamo politiko marksističnih voditeljev in politiko Pašića, Radića in Korošca, ločiti narod, ki stoji za njimi in ga s prepričevanjem pridobiti za se. Imejmo vedno pred očmi, da je položaj vedno tak, kakršni smo mi. Glejmo, da idejo narodnega socijalizma

razširimo, da pridemo do oblasti ne radi oblasti, marveč radi pravice in socijalizma! — Za tem je strankin načelnik tov. Deržič obrazložil glavne zakone, ki so bili sprejeti v nar. skupščini, naštel njihove hibe in pokazal na stranke, ki so zagrešile sprejem tako reakcijonarnih zakonov, kot je vojaški in uradniški zakon. Klavrno vlogo so igrali zlasti demokrati, ki so pri glasovanju uradniškega zakona pobegnili iz zbornice, ker se niso upali glasovati proti zakonu, ki so ga sami ustvarili. Tov. Brandner je govoril o rudarski stavki in pozval zborovalce, da upravičeno gibanje rudarjev proti tujim in domačim izkoriščevalcem podpirajo moralno in gmotno. Tov. Žabkar je nato zaključil shod, naglašujoč, da smo do sedaj delali na znotraj in stranko reorganizirali, da pa sedaj gremo ven med narod. Na koncu shoda se je za rudarje nabralo 157.50 Din.

Delegatsko zborovanje NSS v Mariboru. Preteklo nedeljo so se sešli v Mariboru v prostorih strankinega tajništva delegati naših organizacij iz mariborskega okrožja in Prekmurja, da pregledajo sedanji položaj in napravijo načrt za bodoče delo. Strankin načelnik tov. Deržič je podal poročilo o stanju v stranki od volitev naprej in se je dotaknil obupnih razmer, ki so zavladale vsepovsod na socijalnem, kulturnem, gospodarskem in političnem polju in ki zahtevajo močno stranko, da poseže vmes v kaos in napravi red. Tov. dr. Politeo je poročal o obupnem notranje - političnem položaju, v katerega smo zašli po krivdi onih, ki jim ni za rešitev srb. hrv. spora, ampak se hočejo s pomočjo spora obdržati na krmilu v škodo celokupnega naroda. Preciziral je natančno stališče naše stranke, ki se je izkazalo kot edino pravilno. Po živahni debati o tem predmetu, v katero so posegli tovariši: Žabkar, Rupnik, Roglič, Dobovišek, Deržič, je bilo dopoldansko zborovanje ob 12. uri prekinjeno in se je nadaljevalo ob 2. uri popoldne. Od 1. do 2. ure pa so imeli predkonferenco naši občinski svetovalci iz vseh avtonomnih mest pod predsedstvom tov. Tavčarja iz Ljubljane, katere rezultat je bil, da se je sklenilo sklicati tekom 14 dni konferenco obč. svetovalcev v Celje. O tretji točki dnevnega reda, sklepi strankinega zbora z dne 21. maja, ki se je tikala predvsem strankine organizacije in taktike, je poročal strankin tajnik tov. Brandner. — Debata o tem predmetu je bila zelo poučna in zanimiva in so v njo posegli tovariši: Roglič, Žabkar, Žnuderl, dr. Vesnik iz Murske Sobote in dr. Politeo. Vsi govorniki so pokazali, koliko jim je pri srcu razvoj NSS. Vsi so bili tudi edini v tem, da mora stranka z vso vnemo na delo med mase in sicer nekompromisno. Z nekaterimi zelo važnimi izvajanji, tako n. pr. z izvajanji tov. Rogliča o produktivnih delavskih silah in tov. dr. Vesnika o bodočnosti slovanskega socijalizma, se bomo o priliki obširneje pečali. Referat o enotnosti v komunalni politiki je vsled sklepa predkonference obč. svetovalcev odpadel, ker se bo o tej točki obravnavalo na konferenci v Celju. Ker je bil s tem dnevni red zborovanja izčrpan in je morala večina delegatov na vlak, je tov. Deržič zborovanje zaključil v trdni veri, da bomo napredovali, ker je v nas vseh trdna volja, storiti vse za zmago narodnega socijalizma.

Kraj. organizacija NSS v Spodnji Šiški sklicuje za soboto, 4. avgusta ob 8. uri zvečer širši članski sestanek v gostilni pri Križu. Poročajo člani načelstva.

Strokovni vestnik.

Slovensko zidarsko in tesarsko društvo v Ljubljani proslavi v nedeljo 5. avgusta svojo 25. letnico društvenega obstoja. Opozarjamo na tozadevno notico med »Tedenskimi novicami«. — Obenem kličemo: Živelo Slovensko Zidarsko in Tesarsko Društvo!

Rudarska stavka.

Rudarji trboveljske družbe stavkajo dalje. Stavka, ki je izključno gospodarskega značaja, je resna in mirna. V soboto 28. julija se je vršil v knjižnični dvorani pokrajinske uprave razgovor delavskih zastopnikov in sicer Narodno-socijalne strokovne zveze, Zveze rudarskih delavcev in Jugoslovanske strokovne zveze rudarjev z zastopniki ministrstva za šume in rude. Z gg. nač. Simeonovićem, inspektorjem Nelkovićem iz Beograda in nač. Gostišo iz Sarajeva. Razgovor je vodil rudarski svetnik Pehani. Delavski zastopniki so po daljši razpravi pokazali najboljšo voljo doseči sporazum, toda popoldne so dobili odgovor, da vstraja družba pri povišku 3 ali morda tudi 4 dinarjev, kar je seveda onemogočilo vsak nadaljnji razgovor.

Kapitalistična družba dokazuje s svojimi nastopi, da je nič ne briga eksistenca 10.000 rudarjev in da niti najmanj ne misli na kak sporazum. Mi pravimo, da se delavstvo ne ukloni in da bo trdno stalo v skupni falangi v tem boju in da bo skupno zmagalo ali padlo.

Tovariši rudarji! Znamenja kažejo, da bo vaš boj dolg in časten. Ne uklonite tilnika, temveč bodite ponosni, da ste premagali vse ovire in ste se znašli edini v boju za svojo boljšo bodočnost. Vstrajajte in krepko naprej!

VSEM PODRUŽNICAM IN SLOVENSKI JAVNOSTI.

Trboveljski rudarji so stopili prisiljeni v boj. V boju so očetje mnogobrojnih družin. Te družine so ostale brez kruha. V boju se nahaja tudi mnogo članov NSSZ. Ker presegajo podpore moči naše Zveze, prosimo vse socijalno čuteče tovariše in občinstvo, da priskoči s prostovoljnimi prispevki na pomoč. Vsa darila namenjena rudarjem, sprejema tajništvo Narodno-socijalne strokovne zveze v Ljubljani, Narodni dom. Tovariši! Nabirajte povsod in ob vsaki priliki za stavkujoče rudarje. Vse občinstvo pa še posebej opozarjamo na to, da s tem, če podpira stavkujoče rudarje, prepreči podražitev premoga, ker hoče Trboveljska premogokopna družba po vsej sili prevaliti vse izdatke na konsumenta, samo da ji ostanejo naravnost ogromni profiti. Zahteva rudarjev je, da jim družba zviša mezde. To pa ne na račun konsumentov, temveč iz prekomernega svojega dobička. S tem, da rudarji stavkajo, branijo obenem interese konsumentov: zatorej, podpirajte jih, da vzdrže in zmagajo!

Za stavkujoče rudarje. Krajevna organizacija NSS v Celju nam je poslala po tov. Ivanu Vidmarju nabranih 157.50 Din, za kar se zahvaljujemo in prosimo vse tovariše za posnemanje. — Tajništvo NSSZ.

Hrastnik. Trgovci, krčmarji, kmetje, kakor tudi drugi obrtniki v Hrastniku. Dolu in okolici so priskočili stavkujočim rudarjem v Hrastniku-Ojstrem s tem na pomoč, da so poklonili precejšnje vsote za podpore najrevnejših slojev ter obljubili, da so pripravljeni rudarje materijelno podpirati tako dolgo, da si izvojujejo zahtevani kos kruha. Za to pomoč se podpisana organizacija vsem darovalcem v imenu rudarjev najtopleje zahvaljuje. — Zveza rudarskih delavcev, podružnica Hrastnik. — Bedenk.

Zagorje. V našem boju za odpravo stanovanjske bede v Zagorju lahko danes zabeležimo z zadoščenjem prvi uspeh. Dne 26. t. m. je namreč prišla v Zagorje vladna zdravstvena komisija, obstoječa iz sanitetnega šefa, gospoda dr. Katičića, 2 drugih zdravnikov, 1 gospe zdravnice ter domačega zdravnika dr. Zarnika. Komisija si je ogledala natančno in vestno vsa delavska stanovanja v Zagorju in v Kisovcu. Brez dvoma je našla komisija ogromno število nedostatkov, videla je gorje našega delavstva in njihovih rodbin, ki hirajo in ginevajo natlačena v mala, nezdrava stanovanja. Prepričani smo, da bo vestno in nepristransko uporabila materijal, ki ga je nabrala v Zagorju in pričakujemo od vlade, da bo prisilila rudniško upravo, da zgradi zadostno število zdravih in primernih stanovanj za delavce. Kakor doslej, bomo tudi v prihodnje s paznim očesom nadzirali potek cele akcije in ne bomo prenehali z našimi poštenimi in stvarnimi kritikami, dokler ne dobi poslednji delavec primernega stanovanja.

Polzela. Naš boj traja dalje. Preiskava je bila poverjena okrajnemu glavarstvu v Celju, ki pa menda spi spanje pravičnega. Apeliramo na merodajne kroge, da čimpreje uredijo zadevo, ker jo bomo v nasprotnem slučaju uredili sami. Kako, je naša skrb. Nemškim petelinom, ki izzivajo slovenski življ in ki jih ščitijo jugoslovanski žandarmi, raste greben. Ne pustite, da gospodarijo v »svobodni« Jugoslaviji razni Lajosi, temveč uredite tako, da bo domačin na svoji zemlji svoj gospod. Ob dvanajsti uri kličemo: Uredite zadevo ali jo pa uredimo sami!

Litija. V nedeljo 5. avgusta se nam obeta novost. »Elita« tukajšnje predilnice si ustanovi novo zvezo, ki bo prevzela nalogo, skrbeti za delavstvo, predvsem pa za svoj žep. Mi, ki te gospode dobro poznamo, bomo ukrenili potrebno, da jih predstavimo poštenemu delavstvu, ki naj obračuna ž njimi. Zaenkrat samo svarimo predilniško delavstvo, naj bo previdno in naj ne naseda špekulantom, ki polnijo z delavskimi žulji svoje žepe.

VSEM PODRUŽNICAM NSSZ. — Glasom zadnje okrožnice izstavite takoj nabiralne pole za stavkujoče rudarje. Nabirajte povsod in ob vsaki priliki. Denar pošljite tajništvu.

Članom upravnega odbora. V nedeljo 12. avgusta t. l. se vrši seja upravnega odbora. Več potom vabil.

Mladinski vestnik.

»Bratstvo« v Zagorju priredi v nedeljo 5. avgusta t. l. pešizlet na Kum. Odhod iz Zagorja se pravočasno naznani vsem bratskim organizacijam. Vsa bratska društva »Bratstvo« in »Mladost« vabljena. Več pri br. Kozincu in Kravosu.

»Bratstvo« v Zagorju je na svoji zadnji seji izključilo sledeče člane: Dolinška Adolfa, Bregantovo Kato, Eberla Ivana, Grila Jožeta, Korbarja Ignaca, Kovačevo Marijo, in Klenovška Jožeta. — Društvo je pričelo čistti in bo to nadaljevalo tako dolgo, da bo imelo samo idealne in požrtvovalne člane.

Tedenske novice.

25 letnica obstoja »Slovenskega zidarskega in tesarskega društva v Ljubljani« se praznuje v nedeljo 25. avgusta s sledečim sporedom: Ob desetih dopoldne slavnostni občni zbor v tehnični srednji šoli ter izročitev častnih diplom. Ob štirih popoldne velika veselica v hotelu »Tivoli«. Vstopnina na veselico 6 Din za osebo.

Konstatacija. — »Jutro« je 29. VII. prineslo jokav uvodnik, ker svojčas ni prišlo do koncentracije »naprednih« sil, ki bi vsaj Žerjava in Kukovca toliko dvignile, da bi si snela svoja na kljuki viseča državnozborska mandata. Tolaži se s tem, da česar ni, še lahko pride; to je, do koncentracije naprednih strank pride in demokratska stranka bo igrala v koncentraciji prvo vijolino. — Toda to bo jako težko; saj »Jutro« v istem uvodniku tudi ugotavlja, da je vse druge napredne stranke v Sloveniji že vzel hudič. — Nas to ne razburja, ker so nam dobro znane razmere v demokracije polni demokratski stranki, ki jo grozovito razjeda jetika; vse je jetično, vse bruha iz sebe zadnje ostanke razpadlega drobovja. Pri tem pa se reveži tolažijo s tem, da si vzbujajo poželjenje po življenju, med tem ko v agoniji gledajo likvidacijo in razkroj drugih strank. So pomilovanja vredni!

Nekaj pripomb k članku »Nedoslednost slovenskega učiteljstva« v 28. štev. vašega cenj. lista od 12. t. m. Opozorjen po prijateljih na gornji članek, sem ga prečital in konštatiral, da je vsebinsko docela pravilen, le stavek: »Ugotovitev tajniškega poročila je zbor vzel na znanje brez debate«, ne odgovarja povsem resnici. Tajniško poročilo, v kolikor pozdravlja vse mogoče in nemogoče organizacije in dela reklamo za Orjuno, Sokola itd., je povzročilo debato, ki se je razblinila v osebnosti in končala v političnih vodah. Proti neprestanemu izzivanju in prehajanju na politično polje, kjer to absolutno ni potrebno se je obrnilo politično nezaslepljeno učiteljstvo — a je bilo žal — glas vpijočega v puščavi pri ljudeh, ki tiče do grla v predvojni politični orijentaciji. Ugovor je bil napačno umevan in je protigovornik zašel na osebno — politično polje, kamor mu radi vlačenja politike v stanovska zborovanja treznejši niso hoteli slediti. Da ni bila skupščina v Ptuju zadovoljna z dosedanjim vodstvom, dokazujejo ožje volitve. Da pa mnogi ne pojmijo ideje politične in verske svobode, da ne vedo, kaj je strogo strokovna in kulturna organizacija, je dokazalo predsedstvo (poverjeništvo) pri debati o skupnem nastopu vsega učiteljstva: UJU, Slomškarjev in društva meščansko-šolskega učiteljstva v gospodarskih vprašanjih. UJU program se ne bo udejstvil pod sedanjim vodstvom, ki se ni in se ne bo otreslo političnega skrbstva. — Argus.

Železničarska beda na vrhuncu. V nedeljo 29. julija se je od lakote zgrudil kurjač drž. železnice v Ljubljani. Ivan Černe. Železniški zdravnik dr. Rus mu je nudil prvo zdravniško pomoč ter zanj izročil namesto recepta **10 Din**, da si kupi juhe in četrt vina. — Kako je vladni gospodje? Ali so Vam taki slučaji, ki se ponavljajo dan za dnevom med državnimi nameščenci, že vendar enkrat dokaz, da je pomoč nujna. Kako dolge boste še vodili dobro ljudstvo za nos? Čas je, da končate že enkrat to brezvestno igro z ubogimi trpini! Svarimo Vas, ne odlašajte pomoči, sicer se utegne zgoditi, da bodo pričeli padati tudi drugi — pa ne od lakote! Te žalostne besede slišite lahko med ljudstvom vsak dan. In to nam da misliti, ker smo pošteni! — Pri tej priliki se nam nehote vsiljuje vprašanje: Kje so sedaj tisti novopečeni radikali levokrilci, ki imajo sicer vedno polna usta usmiljenja do trpečih ljudskih mas? Zakaj ne zastavijo svojega »upliva« in »moči«, da izposlujejo nujno pomoč onim, ki jo najbolj potrebujejo? Na plan gospoda, pokažite dejanja!

Sokolski dom v Dolenj. Logatcu, čegar otvoritev bo dne 5. avgusta, odgovarja popolnoma vsem današnjim društvenim potrebam. Pred domom je obširen prostor za letno telovadišče. Okrog njega se namerava napraviti lep gozdni park. V domu samem je krasna dvorana, ki je brez odra dolga 20 m, široka 10 m in visoka 8 m; oder sam pa ima globočine 8 m. V pritličju je še soba za čitalnico, 2 sobi za garderobo, kuhinja in kopališče. V prvem nadstropju je mala dvorana in stanovanje za hišnika. Sodba vseh tujcev, ki prihajajo v Logatec je, da takega doma ni v celi Sloveniji. Kdor se torej zanima za podeželske domove, naj ne zamudi prilike, da si ogleda dne 5. avgusta »Sokolski dom« v Dolenjem Logatcu.

Odkritje spominske plošče Davorinu Trstenjaku ob priliki kongresa jugoslovanskega učiteljstva v Ljubljani. Zagrebško poverjeništvo Udruženja jugoslovanskega učiteljstva namerava o priliki kongresa dne 9. avgusta odkriti spominsko ploščo pedagogu in prvoboritelju hrvatskega učiteljstva Davorinu Trstenjaku, našemu rojaku, na njegovi rojstni hiši v občini Hum pri Ormožu. Davorin Trstenjak je bil eden najodličnejših borcev za jugoslovanstvo pod prejšnjo monarhijo, odličen pedagog in pisatelj ter odločno svobodomiselnega nazora. Na to odkritje posebno opozarjamo učiteljstvo ormožkega in bližnjih okrajev, da se slavnosti udeleži v čim častnejšem številu. Prišli bodo tudi udeleženci kongresa, zastopniki učiteljstva iz vseh pokrajin naše države.

Posetni vlak Ljubljana—Praga—Ljubljana organizira Urad Ljubljanskega velesejma. Izlet bi se vršil v prvi polovici septembra, tako da udeleženci obiščejo praški jesenski velesejem. Po Jugoslaviji in Avstriji bi bila polovična vožnja, po ozemlju Češkoslovaške republike pa za 33% znižana. Za potne olajšave, prenočišča in prehrano bo poskrbljeno. Prosimo posebno Trgovske in obrtniške zbornice ter druga strokovna udruženja naše države, da opozarjajo v svojem okolišu na ta izlet trgovce, obrtnike in industrijalce. Kdor želi sodelovati, naj se prijavi Uradu Ljubljanskega velesejma v Ljubljani.

— **Vsem gg. gostilničarjem v Ljubljani.** V dnevih 5., 6. in 7. avgusta t. l. se vrši v Ljubljani kongres jugoslovanskega učiteljstva. Prijavljenih je preko 4000 udeležnikov. Podpisani kongresni odbor prosi vse gg. gostilničarje, da bi imeli v teh dneh po možnosti pripravljenih nekaj več jedil, ker bomo porazdelili goste po vseh gostilnah, s katerimi smo bili dogovorjeni. — Prvotni načrt, da bi gotovo število gostov kar vezali na posamezne gostilne, se nam zdi neizvedljiv in smo ga opustili. Prosimo p. n. gostilničarje, da se drže dogovorjenih cen in goste čim najbolje postrežejo. — UJU poverjeništvo Ljubljana.

Kruh domačinom! Protestiramo! — V »Uradnem listu« štev. 62 so razpisana razna dela pri anatomičnem inštitutu v Ljubljani, samo inštalaterska dela niso razpisana in kakor smo informirani, se namerava oddati ta dela kar pod roko **brez razpisa** in s tem oškodovati državo za težke tisočake. Poleg tega bo delo oddano tuji firmi. S tem uničujejo merodajne osebe našo domačo obrt. Domačini so brez kruha, tujci pa se bogate pri nas. Tudi ljubljanska občina ne nastopa boljše, ker je oddala vodovodna dela ob Ljubljanici tvrdki Korn, ki je pruskega porekla in sicer **brez razpisa**, tako da naši domači obrtniki niso mogli priti v poštev. Proti tem neznosnim razmeram se mora dvigniti vse naše ljudstvo. Naša stranka, ki zastopa stališče, da gre na domači zemlji kruh v prvi vrsti domačinom, bo proti tem razmeram nastopala z vso odločnostjo.

Industrijska obrtna vzorčna izložba v Mariboru, združena z vrtnarsko, vinsko, umetniško in gradbeno razstavo. (Od 15. do 26. avgusta 1923.)

Reklama na razstavi. Razstavni odbor ima na razpolago še več reklamnih ploskev, primernih za večjo in uspešnejšo reklamo, deloma v zaprtih zgradbah, deloma na plotnih stenah. Interesenti naj se obrnejo na pisarno uprave razstave, kjer dobe podrobnejša pojasnila. — Oglase za razstavni katalog, ki izide o priliki razstave v veliki nakladi, sprejema pisarna uprave razstave in pooblaščeni zavod I. Sušnik, Maribor, Gosposka ulica. — Zaščita izumov. Vsi izumi, ki bodo razstavljeni na razstavi, bodo oblastveno zaščiteni in je vsaka zloraba in ponarejanje izključeno, na kar opozarjamo vse razstavljalce. — Legitimacije za polovično vožnjo na vseh železnicah naše države se dobe pri vseh denarnih zavodih ter stanejo 20 Din. Legitimacije veljajo za vse zunanje obiskovalce obenem kot permanentne vstopnice za ves čas razstave. V krajih, kjer ni denarnih zavodov, priporočamo, da jih naroče skupno pri upravi razstave v Mariboru. Obrtniki in industrijci opozorite svoje znance na to ugodnost. — Vsa pojasnila glede razstave daje izključno le pisarna uprave razstave v Mariboru, Cankarjeva ulica 5, tel. št. 325, kamor naj se blagovolijo obrniti vsi interesenti pismeno, osebno ali telefonično.

Gradbena razstava bo obsegala vsa v gradbeno stroko spadajoča dela. Odbor polaga posebno važnost na to, da se te razstave udeleže predvsem domača podjetja, ter poziva vse stavbenike in stavbna podjetja, da se čim prej prijavijo. Za ta oddelek vlada zlasti v inozemstvu veliko zanimanje in bi bil odbor prisiljen, da v slučaju nezadostnih prijav domačih podjetnikov sprejme tudi inozemske ponudbe.

THE REX Co., Ljubljana
Gradišče 10. • Telefon št. 268 int.
Ogljeni (carbon) papir, hektografični.

Gospodarstvo.

Koliko je vreden dinar?

		Ta teden	Prejšnji teden
		dinarjev	
100 švic. frankov	stane	1712·5	1685·—
100 franc. frankov	„	555·—	560·—
100 laških lir	„	412·—	411·5
100 čeških kron	„	281·5	280·—
100 nemških mark	„	0·008	0·0235
100 poljskih mark	„	0·048	0·065
100 avstrijskih kron	„	0·1345	0·1335
100 ogrskih kron	„	0·35	0·65
100 bolg. levov	„	86·—	92·68
100 dolarjev	„	9425·—	9400·—
100 angl. funtov	„	43700·—	43400·—

Razpredelnico čitajte tako: Kdor hoče kupiti n. pr. 100 laških lir, mora dati zanje ta teden Din 412.—, pri tem ko bi bil plačal prejšnji teden le Din 411.5.

Curiška borza.

		31. julija	25. julija
		švicarskih frankov	
100 dinarjev	je stalo	5·80	6·—
100 franc. frankov	„	32·70	33·47
100 laških lir	„	24·30	24·55
100 čeških kron	„	16·575	17·20
100 nemških mark	„	0·0005	0·0014
100 poljskih „	„	0·0028	0·0038
100 avstrijskih kron	„	0·0079	0.0079
100 ogrskih „	„	0·0275	0 0425
100 bolg. levov	„	5·15	5.50
100 dolarjev	„	560·75	559·—
100 angl. funtov	„	2564·—	2572·—

Kdor je hotel 31. julija kupiti na curiški borzi n. pr. 100.— laških lir, je moral dati zanje 24.30 švic. frankov; pred enim tednom je stalo 100.— laških lir 24.55 švic. frankov.

Zanimivosti.

Laž ima kratke noge, pravi pregovor. Imela bo pa še krajše, če je to res, kar trdi amerikanski zdravnik dr. Rihard House iz Terrisa v deželi Taxas. Pripoveduje namreč, da učinkuje zdravilo »scopolamine« na človeka tako, da mu ni mogoče pametno misliti, torej tudi ne lagati, pri tem ko niti najmanje ne upliva na druge njegove zmožnosti. V zaporih v St. Quentinu je dokazal jetnik, ki je bil osumljen umora, svojo nedolžnost s pomočjo tega zdravila, medtem ko sta dva druga priznala ne samo hudodelstva, ki sta jih bila osumljena, temveč tudi take prestopke, o katerih sodniji ni bilo ničesar znanega. Več njujorških izvedencev se je baje prepričalo, da »scopolamine« človeka napol uspava (hipnotizira) ter da mu na vprašanja ni mogoče odgovoriti drugega kot golo resnico.

Odgovorni urednik Anton Brandner.
Izdaja konzorcij »Nove Pravde«.
Tiska »Zvezna tiskarna« v Ljubljani

JOSIP PETELINC
Ljubljana, Sv. Petra nasip 7
(blizu frančiškanskega mostu). 37
Kravate, srajce, palice, potrebščine za šivilje, krojače, čevljarje in sedlarje.

Jugoslovanska hranilnica in posojilnica
v Celju r. z. z o. z.
Pisarna: CELJE, Aleksandrova ul. 4.
Najvišje obrestovanje vlog na hranilne knjižice in v tekočem računu brez vsakoršnega odbitka. Hranilne vloge vezane na daljše odpovedne roke in večji vezani zneski se obrestujejo po dogovoru. Poštnohranilniške položnice so na razpolaganje. Posojila pod ugodnimi pogoji. Eskomptiranje povzetij in trgovskih računov.
Uradne ure vsak delavnik od 8. do 12. in od 2. do 6. ure popoldne.
114

Za vsa pleskarska dela, lakiranje voznih kolesov v ognju in lakiranje avtomobilov se priporoča
Tone Malgaj
Ljubljana 74
Kolodvorska ulica št. 6.

Priporoča se
delikatesna trgovina in zajutrkovalnica
Frece & Plahuta
v Celju,
Aleksandrova ul. 7.
Vedno sveže pivo ter izvrstna ljutomerska in bizeljska vina.
Edino narodno podjetje te vrste v Celju!

Lečnik Anton
urar in juvelir
Celje, Glavni trg.

Gradbeno podjetje
Ing. DUKIĆ in DRUG.
Ljubljana, Bohoričeva 20.

JADRANSKA BANKA, a. d. Beograd
Delniška glavnica: Din 60,000.000·—
Rezerva: . . . . Din 32,515.000·—
Podružnice:
Bled, Cavtat, Celje, Dubrovnik, Hercegnovi, Jelsa, Jesenice, Korčula, Kotor, Kranj, Ljubljana, Maribor, Metković, Prevalje, Sarajevo, Split, Šibenik, Zagreb.
Amerikanski odio.
Naslov za brzojave: JADRANSKA.
82
Afilirani zavodi:
JADRANSKA BANKA: Trst, Opatija, Wien, Zadar.
Frank Sakser STATE BANK, Cortlandt Street 82. New-York City.
Veza za Južnu Ameriku:
BANCO YUGOSLAVO DE CHILE, Valparaiso, Antofagasta, Punta Arenas, Puerto Natales, Porvenir.

Naznanilo.
Vljudno naznanjam, da sprejemam vsa naročila za čevlje po meri in popravila vsake vrste, akoravno čevlji niso kupljeni ali izdelani pri meni, v provizoričnih prostorih na Poljanskem nasipu št. 40, II. nadstr. (stara cukrarna), kjer se nahajam z delavnico in zalogo čevljev.
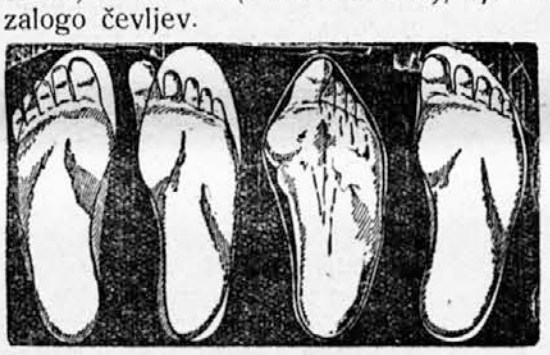
Franz Szantner
specialist za ortopedična in anatomična obuvala in trgovec s čevlji
Ljubljana.

Naznanilo!
Cenjenemu občinstvu naznanjam, da sem se s 1. julijem preselil v svoj lastni
hotel „Balkan“
v Celju, Gosposka ulica št. 7,
katerega sem popolnoma prenovil. Na razpolago imam renovirane, lepe tujske sobe, vsak dopoldan za zajuterk sočni gulaž, tripce, pljučka itd.
Točim prvovrstna ljutomerska, haloška in dolenjska vina. Lastna kavarna v hiši. Senčnati vrt. Vsak večer koncert.
Za obilen obisk se priporoča
Drago Bernardi.

Ljubljanska kreditna banka v Ljubljani
Ustanovljena 1900 | Delniška glavnica in rezervni zakladi cca K 150,000.000·— | Ustanovljena 1900
Čekovni račun št. 10.509· — Brzojavni naslov: BANKA, Ljubljana. — Telefon št 261 in 413.
Se priporoča za vse v bančno stroko spadajoče posle. — — — Obrestuje vloge najugodneje. — — — Prodaja srečke razredne loterije.
85 Podružnice: Brežice, Celje, Gorica, Kranj, Maribor, Metković, Novi Sad, Ptuj, Sarajevo, Split, Trst.

Konfekcijska trgovina O. BERNATOVIĆ Ljubljana, Mestni trg 5.
78

Slovensko zidarsko in tesarsko društvo v Ljubljani.

Te dni proslavlja Zidarsko in tesarsko društvo v Ljubljani 25. letnico svojega obstoja in razvitja prapora. Nadvse agilno narodno strokovno in stanovsko društvo zasluži, da se ga pri tej priliki spomnimo in orišemo njegov početek in njegovo delovanje.

Slovenija je imela jako malo zidarjev. Po Ljubljani so v davnih časih zidali samo Italijani, ki so prihajali na Kranjsko iz Primorja. Po velikem potresu 1895. leta so od vseh strani prihajali na Kranjsko zidarji in tesarji, da obnove, kar je porušil potres. Med došlimi zidarji je bilo mnogo Slovencev iz Goriške, ki so se redno shajali pri »Figovcu« in ob čaši vina zaokrožili marsikako slovensko pesem. Pri večkratnem snidenju se je porodila misel, da ustanove pevsko društvo. Po dolgem iskanju so si pevci pridobili mladega goriškega študenta za pevovodjo in mu za trud dali malo odškodnino. S pomočjo meščanov, ki so se za goriške pevce zainteresirali, je mlado društvo dobilo tudi društveni lokal na Marije Terezije cesti pri »Krajcerju«, kjer jim je dal gostilničar na razpolago sobo in klavir brezplačno. Tja je zahajal tudi pok. magistratni policijski nadzornik Gutnik in se začel zanimati za društvo ter ga pozneje pomagal ustanoviti. Po dveletnem trudu se je posrečilo oživotvoriti idejo in ustanoviti društvo. Leta 1897. se je ustanovilo prvo »Slovensko zidarsko in tesarsko društvo v Ljubljani«. Prvi predsednik društva je bil Miha Srakar, njegov tajnik pa Ivan Bajželj. Ustanovitelji društva so bili: Miha Srakar, Franc Jenko st., Franc Makurati, Gutnik, Ivan Bajželj, Hinko Magister st., Franc Jenko, Andrej Merlak, Franc Pregelj, Franc Anžič, Anton Merlak, Valentin Urbančič in Ivan Podlesnik. Istega leta so si društveni člani nabavili prve kroje in leto dni pozneje se je s požrtvovalnostjo društvenih članov razvil prvi zidarski prapor, katerega so vezle ljubljanske uršulinke in kateremu so kumovale ga. Perdanova za kranjske zidarje in ga. Mira Bajčeva za goriške zidarje.

Društvo je skozi petindvajset let ohranilo svoj strogo nepolitični značaj, gojilo kulturo in podpiralo svoje onemogle in stare člane. Mnogo je starih ljudi, ki še danes hvalijo ustanovitelje tega prepotrebnega društva. Društvo skrbi za vzgojo zidarskega in tesarskega naraščaja, žal, da ne more svoje naloge vsled slabe finančne podlage vršiti tako, kot si to želi. V zadnjem času je društvo zopet oživotvorilo svoj društveni pevski zbor, ki nastopi na proslavi 25 letnice.

Ko proslavljajo sedanji člani 25-letnico društvenega dela naj ne pozabijo pogledati delo svojih prednikov, naj ne pozabijo pogledati na delo, ki jih še čaka. Velike so še naloge, ki jih je treba izvesti. Ob 25-letnici neumornega dela prepotrebnega strokovnega, kulturnega in stanovskega društva kličemo: Slovensko zidarsko in tesarsko društvo naj živi! Živeli zavedni slovenski zidarji!

Star zidar.

Kako se pripravlja prihodnja vojna?

V »Friedenswarte« je priobčil John Mez (New-York) podatke o oboroževanju. Iz članka povzemamo:

Prihodnja vojna se bo odločevala v zraku; zrakoplovi so postali glavno bojno orožje.

Ne prikrivajmo si: Navzlic temu, da obstoji zveza narodov in navzlic washingtonski razorožitveni konferenci je svetovno oboroževanje veliko večje kot pred vojno. Leta 1913 je bilo v Evropi 3,747.179 mož pod orožjem, leta 1922 pa 4,354.965. Navzlic veliki bedi in slabim financam vseh držav, so danes izdatki za oboroževanje neprimerno večji kot pred svetovno vojno. Francoska vojska je štela leta 1922 736.261 mož, to je več kot trinajst drugih evropskih držav skupaj. Velesile: Anglija, Francija in Italija imajo danes 1,099.047 mož pod orožjem, vsa ostala Evropa 3,255.918 mož. S tem pa še niso zaključena oboroževanja: V bodoči vojni ne bo odločevalo število vojakov, ne ladij, ampak moč zračnih flotilj.

Že proti koncu svetovne vojne sta nameravali Amerika in Anglija izvesti velikopotezen zračni napad. Na Angleškem se je gradilo 240 zračnih flotilj, s katerimi bi ne bila samo ogrožena nemška armada, temveč bi bila izpostavljena tudi nemška mesta groznemu zračnemu ognju. Po vojni je tehnika še bolj izpopolnila uspešnost zračnega bojevanja. Amerika je v posesti desettonske bombe, torej desetkrat večje od onih, ki so se uporabljale med vojno. Poleg tega imajo v Ameriki strupen plin, levisit imenovan, pred katerim ne obvarje nobena maska. Hitrost in območje zračnih ladij sta se neverjetno izpopolnila. Uspešnost zračnih poletov dokazujejo posebno zadnji poizkusi.

V newyorškem tedniku »The Nation« razpravlja U. W. Royse o bodoči vojni v zraku. Francija ima močnejšo zračno flotiljo, kot vse ostale evropske države skupaj. S svojimi 140 zračnimi švadroni, ki obsegajo 1160 letal, ima štirikrat več zrakoplovov kot Anglija. Z nadaljnjo rezervo 2800 vojaških in 1100 civilnih letal pa osemkratno premoč nad Anglijo. Leta 1922 je imela n. pr. Amerika le 300 novih letal, dočim jih je Francija zgradila 3300. Leta 1925 bo imela Francija 220 vojaških zračnih švadronov z 2000 letali, poleg že omenjene civilne zračne flotilje, ki se bo pa tudi izdatno pomnožila. Anglija bo imela leta 1925 47 vojaških zračnih švadronov, pri tem ko jih ima danes 38.

Italija je na Mussolinijevo inicijativo sklenila, da zgradi za 280 miljonov lir leta 1923 75 zračnih švadronov. Poljska in Češkoslovaška sta zgradili 271 švadronov. Japonska ne izpopolnjuje samo svojega brodovja z lahkimi križarkami in podmornicami, ampak gradi tudi veliko zračno brodovje, ki bo mogoče večje kot marsikje na svetu. Zadnje leto je izdala Japonska za zračno oborožitev 20 milijonov dolarjev.

Popolnoma neopaženo so tudi Združene države zgradile zračno flotiljo obsegajočo 53 švadronov. Poleg tega se v državni tovarni v Baltimore izdeljujejo ogromne množine strupenih plinov.

Hvaležna naloga razorožitvenih konferenc bi bila, da se blaznemu oboroževanju v zraku napravi konec. Vsi narodi bi se morali najodločneje zoperstaviti neskončnemu oboroževanju, če nočejo da bo prihodnja vojna uničila vso človeško civilizacijo. Že iz stališča samoobrambe se mora človeštvo zavzemati za svetovni mir, ki ga je mogoče doseči edinole tedaj, če se resnično razorože vse države.

Inserirajte v „Novi Pravdi“!

Tajinstveni morilec deklet.

(Pravica ponatisa pridržana.)

(Nadaljevanje.)

Vrata se zopet zapro. Popolen mir in tihota kraljujeta v tajinstveni hiši — — —

V prepiru in razdoru.

Tajinstveni morilec deklet je ravnokar odšel iz svoje hiše, ležeče ob cesti na zapadnem bregu. Kot William Morris — seveda brez krinke — se je napotil v svojo hišo v mestu, ki je bila sedaj domala prazna.

Odkar je namreč Ellen odšla s svojo materjo na Škotsko, je William odslovil skoro vso služinčad. Le nekaj starega, zanesljivega osobja je še obdržal, da mu čuvajo hišo. —

William se takoj poda v svojo sobo. S tužno bolestnim izrazom se mimogrede ozre proti sobam, kjer je nekdaj bivala njegova plavolasa ljubljenka s svojo materjo. Sobe so sedaj zaprte, lepa deklica pa se nahaja daleč, daleč odtod.

Mladi mož vstopi v svojo pisalno sobo. Na prvi pogled opazi na mizi pismo, ki je bilo dostavljeno v njegovi odsotnosti.

»Oh, teta mi piše,« šepeče komaj slišno. »Končno vendarle, sedaj dobim tudi poročilo o Elleni.«

Raztrga ovoj in bere:

Dragi moj William!

Že teden dni se nahajava tukaj v lepi Škotski na našem posestvu z njegovo čarobno lego in okolico. Okrog posestva štrle k nebu gorski velikani, obraščeni v podnožju s krasnimi gozdovi, mimo posestva pa žubori mala reka s kristalno čisto vodo.

Zakaj ne prideš semkaj, William?

Vem, moj dragi, da si se z Ellen nekaj sprl. Sicer pa to ni nič izvanrednega med zaljubljencema, kot sta vidva. Ti si strastne in razburljive narave, Ellen ima pa ponos svojih škotskih prednikov.

Piši mi, William, kaj se je pravzaprav pripetilo, prosim te lepo. Spomni se svoje detinske dobe, v kateri sem te negovala kot svoje lastno dete. Sicer si mi moj trud bogato nagradil, vendar pa pomisli William, da sem jaz poleg Ellen edina tvoja sorodnica in drag si mi, kot bi bil moj sin.

Prav pogosto sem že Ellen izpraševala po vzroku vajinega razdora, toda ona o tem ne zine besedice. Prav ničesar mi noče povedati. William, še enkrat te prosim. Če me imaš v resnici rad, potem mi piši, kaj se je zgodilo, kajti Ellen trpi in tudi ti najbrže nisi srečen.

Da, William, Ellen je nesrečna. Njene modre oči gledajo motno in bolestno. Ponoči slišim prepogosto, oh prepogosto, njeno v srce segajoče ihtenje.

Saj te tako zelo ljubi, William, in tudi dobro vem, da tvoje srce, hrepeni po njej. Zato pozabi na prepir, ki grozi razdvojiti vajini srci. Pridi k nama, potem bo vse — prav vse zopet dobro.

Pridi, William, kajti ne morem dalje gledati, kako moj otrok trpi. Nahaja se v tako bolestnem stanju, da mi vzbuja najtežje skrbi.

In ona te ljubi, saj jo večkrat čujem, ko na tihem izgovarja tvoje ime. — Ljubila je samo enkrat in ti si tisti, ki ga nosi v svojem srcu.

Pozdravlja in poljublja te
tvoja teta
Evelina Morris.

William mehanično zgane pismo in ga vtakne v žep. Toda njegov lepi obraz spreletavajo tem temnejše slutnje, čim bolj razmišlja o vsebini pisma.

»Ona me ljubi,« govori sam s seboj. »Da, Ellen me ljubi, o tem ne dvomim, tudi nisem bil glede tega nikoli drugega mnenja. Vendar tisto noč je podlegla svoji strasti — tedaj — je Ellen počivala v objemu drugega — oh —.«

William udari z nogo ob tla. Krčevito trepeče njegovo telo.

»In kar mi je rekel Edvard, vse to potrjuje mojo domnevo. Kako je sicer mogoče, da je baron Hardy omenil ime moje drage s tako zaupnim naglasom? Ha — ta lopov! Če je on tisti, kateremu se je v tisti strašni noči udala Ellen, je to njegova smrt!«

William stisne pesti. Njegove temne oči se čudno svetijo. Njegov pogled je naravnost strašen.

»Dosedaj sem se še brzdal, dasiravno sem prejel to pismo, hočem z lopovom Hardyjem govoriti. Priznati mi mora, če je bila Ellen tisto noč pri njem, in če se je to v resnici zgodilo, potem...

William sede na stol in se zatopi v težke misli.

»In Ellen pravzaprav niti ne morem pozvati na odgovor. Tedaj ji tudi jaz nisem bil zvest. Kar sem storil je bilo samo povračilo za njeno nezvestobo, tega ji niti ne smem predbacivati. In jaz jo ljubim ravnotako kot preje, da, še bolj, ako bi bilo sploh mogoče. Ellen je vendarle moje vse, vsa moja sreča!«

Roke, s katerimi je dosedaj podpiral glavo, se mu povesijo.

»Ellen ima svoj ponos, kot jaz, in njena volja se ne da upogniti. Ampak tudi jaz ne morem sedaj drugače ravnati. Tudi v meni vstaja ponos, tudi jaz ne morem, nočem odnehati!«

Trenutek utihne, potem pa prične iznova:

»Videti hočem, kdo od naju prvi popusti, ali jaz — ali ona. Seveda, niti pozdrava mi ni sporočila. Morda je teta v svojih skrbeh pismo pisala in odposlala, ne da bi Ellen kaj vedela o tem, mogoče je to storila celo tudi proti njeni volji. Vedno se trdi, da vroča, iskrena ljubezen neoskrunjene deklice premaga celo največji ponos in kljubovanje. Če je tako, se Ellen ne bo dolgo hudovala, ker me preveč ljubi!«

»Sedaj pa k mojim zadevam. Dobro moram preudariti, kaj naj predvsem podvzamem. — Zaklade smo dvignili iz potopljene »Britanije« nad vse pričakovanje srečno. Pripravljen sem že bil na velike ovire in težave. Sedaj imam zopet neštete milijone, s katerimi morem storiti mnogo dobrega.«

V svoji mizi odklene predal, iz katerega vzame razne papirje in jih natančno pregleduje.

»Namesto mrtvega Boba, sem sedaj dobil moža, zvestega kot čisto zlato. Edvard ima in zasluži moje popolno zaupanje. In ž njim njegova ljubica, lepa Bessy. Nič boljšega si nisem mogel želeti, kot da sta se njuni srci znašli. Tako sem sedaj navezal nase za vedno dva zvesta tovariša. In njuno zvestobo, njuno udanost hočem poplačati, v kolikor se taka stvar sploh da poplačati z denarjem ali njegovo vrednostjo; zvestoba vendarle ni na prodaj. Tudi Tom je mož, ki bo pač vedno ostal pri meni. Sicer je tako veseli fant postal sedaj zelo potrt, vendar je temu vzrok, kakor sem izvedel od Bessy, njegova srčna zadeva.«

William zaklene papirje zopet v predal, potem pa nadaljuje v svojem samogovoru:

»Nasprotno mi pa Jim sedaj prav nič ne ugaja. Včasih je pravcati čudak in pred kratkim sem opazil, s kako zbadajočimi pogledi me je motril. — Ah — pa ne da bi bil izvedel, da se je Eliza zadnjikrat napram meni tako čudno obnašala? Seveda, deklica mi je neprikrito razodela svojo ljubezen, toda jaz sem jo odločno zavrnil in Jima tistega dne niti doma ni bilo. To je vendar čudno!«

»Pa čemu mi roji vse to po glavi. Jim je popolnoma navezan name. Dosedaj mi je bil še vedno zvest in bo menda tak tudi ostal. Sicer pa dobro ve, kako strašno kaznujem izdajice. Se bo pač premislil, spraviti me v slabo voljo.«

Čez nekaj časa nadaljuje svoje razmišljevanje: »Moji ljudje so me obvestili, da je posebno pozornost vzbudil zagonetni lord Benton. Naj se le tresejo te odlične vlačuge. Njihovi ljubimci naj zastonj čakajo na obiske teh lepih soprog, ki si sedaj ne bodo upale uživati prepovedanih sadov iz strahu, da jim ne bo strašni Jak pošteno zagrenil njihovega užitka. Tako hočem! To je moja življenjska naloga. S strahom naj mislijo name. Taki dogodki, kot so bila sramotna dejanja Nelly Donnel, bodo vsled tega nemogoči. Še nekaj takih lepih vlačug mi je znanih, katerim preti moje maščevanje sicer nevidno, pa vendar tako strašno grozeče. Še nekaj časa naj jim bo določenega, da se spreobrnejo, potem doleti tudi te njihova usoda. — Sedaj pa grem na obisk k baronu Hardyju, da ga povprašam glede Ellen. On naj mi da — in mi mora dati jasen odgovor!«

Nenavaden obisk.

Baron Hardy je po daljšem presledku že zopet nekaj dni stanoval v svoji vili v neposredni bližini William Morrisove hiše.

Prav slabe volje sedi v sprejemnici. Ponovno je namreč poslal že zaman po Clifforda, ki se pa vedno opravičuje, da mu je tako slabo, da ne more ugoditi baronovi želji. V resnici pa mu tega niso dopuščale rane in bolečine, ki jih je dobil o priliki svojega neposrednega izvrševanja dimnikarske vile.

obrti. Poškodbe so se prav počasi zdravile.

Baron je ves divji. Deklica, katero mu je Clifford privedel tik pred svojo smolo in drsanju po dimniku, po njegovem mnenju ni bila bogve kako čednostna, temveč je morala imeti za seboj precej burno življenje. Ker vrhu tega tudi ni bila nikaka krasotica, jo je baron kmalu odslovil.

In sedaj zopet samuje. Zdi se mu, kot da njegov denar nima več svoje prejšnje čarobne moči. Ravnokar čmerno spušča v zrak modre oblačke dišeče cigarete, ko vstopi v sobo plašno in boječe njegov sluga.

»Kaj hočeš, John?« ga nahruli baron.

»Nek gospod bi rad govoril z vašo milostjo.«

»Tako. Kdo je tisti gospod?«

Sluga mu izroči vizitko. Baron čita:

William Moris

»Kaj hoče ubogi branjevec od mene, barona Hardya? Pač kaka prošnja ali kaj podobnega? Odslovi ga John, s takimi plebejci jaz ne govorim!«

Sluga se prikloni in izgine za zastorom pri vratih.

»Smešno — taka predrznost!« govori baron sam s seboj. »Tak kramar, pa hoče govoriti z menoj — baronom — kaj neki hoče? — Morda radi tistega dogodka — hahaha —!«

V. KLOFAČ:

Hamburški kongres.

Pogosto v življenju slišimo silno besedo, vidimo teatralno gesto — če pa pogledate globlje, ostane le prazna beseda in gesta, nič več.

To velja tudi za novo hamburško internacijonalo. Nepoučeni ljudje so mnenja, da si je tam seglo v roko delovno ljudstvo vsega sveta, vse njegove politične stranke; v resnici pa sta se združili le dve internacijonali, druga in poltretja; za starim Adlerjem je prišel mladi in za njegovim imenom so se krili socijalni demokrati iz Nemčije, katerim gre za to, da bi zopet smeli govoriti v imenu »proletarijata celega sveta«. Ne, ne — ta, žalibog, še ni našel svojega izraza in svojega zastopstva. V Hamburgu so se sešli le Nemci in iz zapadnih evropskih držav po večini le malopomembne osebnosti, deloma le suhe veje, ki doma ne pomenjajo ničesar, pa bi hoteli pridobiti na vplivu s tem, da so člani »Internacijonale«. To velja posebno za Francijo. Znano je tudi, da je ravno tako v Angliji prav malo marksistov in končno begunstvo od marksizma ni nikjer samo lokalni pojav. V privatnem razgovoru tudi voditelji socijalno-demokratičnih strank v Belgiji in Holandski niso tajili, da niso marksisti. To velja gotovo — in mi vemo to — tudi drugod, kar je značilno. Proglaša se — toda ne veruje se. To je nekaj analognega kot priznavanje katoličanstva.

Amerikansko delavsko gibanje je popolnoma nekje drugje, kakor sploh celo anglosaško pleme ni pristopno za utopizem in utopistični socijalizem. V Rusiji socijalni revolucijonarji niso marksisti. Zanimivo in več nego zanimivo, poučno je, da niso prišli v Hamburg poljski socijalni demokrati. Niti sledu vsaj ni bilo o Daszynskem in drugih znanih voditeljih poljske socijalne demokracije. Razumem to: njim je bila vedno nad vse narodna in državna svoboda! Zato se v boju proti Rusiji niso ustrašili iti roko v roki z avstrijskim vojaškim generalnim štabom; danes pa se bodo ogibali vsega, kjer bi se razpravljalo in odločalo o zanje (kakor tudi za nas) nevarnih problemih. So preveč Poljaki, da bi pustili o svojih poljskih zadevah odločevati socijaliste drugih narodnosti, ki so mnogokrat narodnostno bolj nestrpni nego se v splošnem misli. Slovanstvo je bilo prav slabo zastopano. Kar se je torej v Hamburgu sešlo, je imelo pečat one internacijonale, katero so do vojne obvladovali Nemci in katero je vojna popolnoma skompromitirala, ter dokazala njeno naravnost neverjetno neupravičenost in deloma naravnost cinično idejno nepoštenost.

Za narodno socijalistično stranko je bilo jasno, kaj ji je storiti. Ve, da ne sme manjkati nikjer, kjer gre za koristi delavstva in socijalni napredek. Biti pa more le tam, kjer se resno in pošteno razpravlja o teh vprašanjih, nikdar pa ne bo postala član kakršnekoli organizacije, ki bi se hotela vmešavati v notranja vprašanja naše države in katera bi hotela celo omajati mednarodne in pravne osnove naše države. Zato je imelo potovanje zastopnikov naše stranke v Hamburgu le informativni značaj. Naši delegati bi potem morali o tendencah in značaju nove internacijonale referirati in šele občni strankin zbor bi odločil, kako naj postopa stranka in če more sploh vstopiti v novo internacijonalo.

Do vsega tega pa ni niti prišlo. Naši delegati so se držali določene jim smernice; udeležili so se otvoritve kongresa, tu pa jim je predložila posebna komisija pogoje, ki jih je narekovalo staro dunajsko sovraštvo proti vsemu kar je češkega, pogoji, na katere so morali naravno naši zastopniki takoj odgovoriti: ne, nikdar ne!

Socijalizem za nas ni izčrpan z marksistično formulo, ki nima po našem najglobljem prepričanju v povojni dobi nobene tvorne sile, in kar je glavno: mlade države, ki so nastale po porazu imperijalistične Nemčije in reakcijonarne Avstrije, bi morale zapasti blaznosti, če bi hotele komurkoli dovoljevati, da bi omajal mirovne pogodbe, na katere se mednarodno opira njihova eksistenca.

Nikdo od nas ni tako naiven, da bi nasedel geslu: »Revizija versailleskega miru«. Razume se, da tudi ta mir ni brez pogreškov in napak. Toda stvoril je novo Evropo z našo samostojno državo in nam s tem dal možnost razvijati se samostojno ne le narodnostno, temveč tudi kulturno in socijalno. Če socijalizem danes pri nas nekaj pomenja, in če smo za delovno ljudstvo dosegli velike uspehe, nam je to omogočila edino le republika. V Avstriji smo bili sužnji in tlačani na vseh straneh. Nemci iz Berlina in Dunaja lahko alarmirajo človeštvo proti versailleskemu miru, ker so hoteli le gospodovati in nimajo smisla za enakopravnost manjših narodnosti; mi smo srečni, da smo se otresli suženjskih vezi in zato je naše stališče jasno. In če je pogoj za sprejetje v tretjo internacijonalo revizija versailleskega miru, potem more biti v tej internacijonali le oni socijalist iz naše republike, kateremu je naša republika postranska, če ne popolnoma tuja stvar.

Zdi se, da so Hamburg obvladali dunajski socijalni demokrati. S tem je povedano vse. Jeznorito so opozarjali na moj govor povodom lanske jubilejne slavnosti. Zagovarjam ga do poslednje črke. Meni malo imponirajo socijalisti, ki so za časa vojne zvili rdeči prapor in postali na Dunaju in v Berlinu slepo orodje svojih vlad in vojnih glavnih stanov. Meni tudi malo imponira socijalistično dogmatarstvo, kakor mi malo imponirajo cerkvene matrike, v katerih ni nabožnega duha. Po eni strani bo katolicizem tudi v socijalizmu in mi bomo v njem pomenjali reformacijo. Hočemo iti z duhom časa, z napredkom vede. Tudi filozofija in naravoslovne vede ter razvoj delavskega razreda je danes drugje, kot je bil v polovici minulega stoletja. Naš in moderni socijalizem se sploh ne more opirati le na materijelne koristi. Materijalizem je mnogo, toda več je nravni razvoj človeštva. Kakor ne more obstojati politika brez kulture, tako ne more biti socijalizem brez etike. Od stare socijalistične šole se torej popolnoma ločimo. In to nikakor ne na škodo socijalizma, temveč v interesu njegovega napredka. Konstanški koncil ni mogel končnoveljavno rešiti Husovega vprašanja, mogel je le odstraniti Husa; hamburški koncil se ni niti dotaknil jedra spora. Ni imel poguma rešiti se napak in blodenj preteklosti, temveč je stavil le našim zastopnikom pogoje, na katere so morali odgovoriti negativno in se s tem izločiti iz te penaste internacijonale.

Nadaljnji razvoj je dokazal, da v tej internacijonali za nas ni mesta. V njeno vodstvo ni bil izvoljen niti eden Slovan.

V Hamburgu do resnične internacijonale ni prišlo. To je samo neposrečeno ogrodje. Pride čas, ko se uresniči. Toda potem more obstojati le zveza, federacija narodnih socijalistov. Enakopravni z enakopravnimi moramo biti. Najprej se morajo sporazumeti socijalisti slovanskih narodov, da ne vtisnejo internacijonali svojega duha le Nemci in njihovi priveski. In potem more biti dano poroštvo, da socijalisti velikih narodov in starih držav ne bodo zahtevali od socijalistov malih narodov, da zataje svoje narodnostno čustvovanje in ljubezen do svojih držav, skratka, da ne bodo zahtevali od njih izdajstva vsega tega, kar zase smatrajo za sveto in samoposebi umljivo.

Naša stranka je nastopila v Hamburgu dostojno in samozavestno. Misli z lastno glavo in je inicijativna. Ne boji se odpadništva, če pomenja to odpadništvo nova, bolj zdrava pota za socijalizem in socijalni napredek.

Sedaj mora postati kristalizacijska točka za isto ali sorodno gibanje v celi Evropi. Ker očividno se tudi drugod spoznava in uvideva nevzdržljivost starih programov in metod, tudi drugod se ve, da propada marksizem, toda nikakor ne socijalizem.

Poučno je tudi to, da se hamburški kongres praktičnih vprašanj delavske politike, kakor tudi aktualnih vprašanj socijalnega napredka — sploh ni dotaknil.

— **Čevlje kupujte** od domačih tovarn tvrdke Peter Kozina et Ko., z znamko Peko, ker so isti priznano najboljši in najcenejši. Glavna zaloga na drobno in debelo v Ljubljani, Breg 20 in Aleksandrova cesta I.

V. K.:

Pri Pepíku na Krvavi peči.

Predsednik naše mladine ima vse polno prijateljev in ima ga tudi na Krvavi peči, ki je v zadnjem času postala kaj znamenita, (zlasti odkar smo bili mi tam). In ker ima naš predsednik tam res prijatelja, je predlagal, da gremo nekoliko na izlet, ter nas je peljal skozi Iški Vintgar na Krvavo peč.

V nedeljo zjutraj na vsezgodaj, že ob polpetih! smo se zbirali. Vedno več in več nas je bilo in ko se nas je nabralo ravno toliko, da nas je bilo dovolj, smo poklicali predsednika, da nas pregleda in — odrinili smo. Pri pregledu je napravil predsednik kisel obraz, jaz pa tudi, ker sva konštatirala, da se nahajata v celi družbi le dva nahrbtnika in še ta napol prazna! Slaba bo naša pot, sem si mislil, on pa tudi.

Izletniki se razdele v 2 gruči. V eni so bili slabi turisti. Ti so šli peš. V drugi so bili zbrani sami veleturisti, ki so odšli tri ure za prvo gručo, pa so dospeli prvi na cilj. Toda o tem pozneje. V prvi gruči je bil predsednik Francelj, tako ga je prekrstil Pepik s Krvave peči in tako ga bomo klicali mi; potem je bila še debela Urša, sestri Zobobolka in Tesnočeveljčkova, brat debele Urške, brat, ki mu vsi pravijo, da je lep, pa se samo piše »Leeb«, in — in pa moja malenkost, ki so jo izrecno povabili seboj, da lepo opiše lepo pot na Krvavo peč; zato so me počastili s prijaznim imenom Trebušnik ter mi dovolili, moji malenkosti namreč, da smem nasloviti to črtico: »Trebušnik na Krvavi peči«, česar pa iz skromnosti nisem storil.

Pa pojdimo naprej! Tri debele ure smo hodili do Iške vasi in se tam prvič ustavili. Znamenitega nismo na celi poti videli nič, razun takozv. »Seerosen«, kakor je trdil lepi Leeb, debela Urška mu pa kimala. Po okrepčilu smo jo mahnili po idilično lepi poti, ki je dokaj lepša od blejskega Vintgarja, ker je tu vstvarila vse narava sama, pri tem ko so v blejskem Vintgarju ljudje popravljali naravo. Strme stene, šumenje Iške, čisti in sveži hribovski zrak ti je plačilo za trud, ki ga imaš s hojo na Krvavo peč.

Trebušnik, pa ne pozabite, da sem to jaz, je pokušal vsak studenček in bati se je bilo, da ne bi Ižanci zopet za nami govorili, da smo jim izpili vso vodo, kakor so jim igralci snedli vse ribe. Pa je Trebušnik zato tudi pokoro delal, ker je sopihal v hrib kot tovorni vlak. Nič manj ni sopihala debela Urška. Pri krasnih partijah in vsestranskem občudovanju lepote dolenjskih krajev smo po osemurni hoji dospeli na Osredek in se — spogledali. Nekaj jih je trdilo, da smo zgrešili pravo pot; toda predsednik Francelj se je pridušal, da to ni res, ker smo šli za markacijo in da bodi vsa hvala in čast markatorjem, ki so nas spravili na Osredek, ker je od tu veličasten pogled na Krvavo peč. To je sicer opozicijo malo potolažilo, pa je vendar trdila, da nismo na pravi poti. Sklenili smo torej glasovati, kdo da ima prav. Ker smo dobri patrijoti, smo se odločili takoj za sistem s kroglicami. Jagode so predstavljale glasove za Francljevo trditev, borovnice pa glasove opozicije. Po končanem glasovanju se je izkazalo, da je imel naš predsednik 3-krat več jagod v svoji kapi, ki je nadomestovala žaro, kakor je bilo vseh glasovalcev skupaj. Taki premoči se je morala opozicija seveda, čeprav godrnjaje o neki sleparíji, udati. In prav in dobro je bilo tako! Sploh pa o tem ne smem govoriti, to je družbina tajnost. — Samo to še lahko izdam, da je Francelj na Osredku pozabil svojo kapo. Pa nič ne de, mogoče bodo v kratkem Osredčani volili vaškega črednika, pa jim bo **tudi lahko služila kot žara, v katero bodo spuščali lešnike.**

Z Osredka pelje lepa in nekoliko nevarna pot na Krvavo peč. Čez dobro uro smo dospeli na cilj, kjer nas je veselo pozdravil naš dobri prijatelj Pepik, ki je kakor ste že gotovo uganili Čeh in na Krvavi peči gozdar. Pozdravila nas je tudi druga gruča, ki je obstojala iz predsednikove soproge, črne sestre in solopevca. Ta trojica veleturistov je bila bolj zdelana kot mi. Peljala se je namreč z vozom in trdila, da jim je lepa pot zrahljala do dobra vse kosti. — Po okrepčilu pri našem Pepiku in njegovi gostoljubni gospej smo šli tja, kjer za abstinente ni mesta; postregli so nam z izborno kapljico. Čeravno utrujeni smo si ogledali še cerkvico, ki stoji že od 16. stoletja sem. Z vrha pri cerkvici je nadvse diven razgled po okolici in nikomur ne more biti žal, da se je trudil po strmi poti. Prijatelja Pepika smo sprejeli v naše društvo, ker je dober lovec. Njegova hiša je polna trofej ustreljenih rogatih zveri. Nekoč je celo srečal medveda, pa je od presenečenja pozabil streljati, medved pa je korajžno zbežal, tako, da sta bila oba zadovoljna. To je bil tudi razlog, da je vstopil v naše društvo.

Gospod M., ki je prvi pisal o Krvavi peči, plaši turiste, češ: hiteti morate, ker odhaja ob šestih že vlak in vam bo čas skopo odmerjen. Mi smo pa bili mnenja, da imamo čas še drugi dan. Zato smo se zvečer napotili prav polahko proti Robu. Tam smo se ustavili pri Bregarju, ki ima vsega, kar ti srce poželi. In kar je za turista velevažno, ima tudi prenočišče za pet ljudi na posteljah in za neomejeno število v mrvi na svislih.

Poslali smo torej udeležence ženskega spola k počitku, a trdnejši spol je ostal, da spozna lepe navade naših Robarjev. Da ne pozabim, moram takoj napisati dve pesmici, ki smo jih zvečer slišali in tudi peli. Prva je s Krvave peči in se glasi:

»Srečna je Krvavska fara,
tam je že navada stara:
komaj se otrok poleže,
m' že na noge coklje veže.
Kako boš moglo krota rast',
ko boš moglo ovce past'?!«

*

Druga je pa prav iz Roba:

»Kdo, kdo, kdo je pa to?
To, to, to, pač Robarji so.
Robar se vsak spozna,
vsak svoje dekle 'ma.
To, to, to pač Robarji so!«

Tam smo tudi izvedeli, da nima Krvava peč nobene šole, da pa vzlic temu znajo vsi otroci pisati in brati, ker se sami uče. Še več lepega smo tam slišali, a ne gre, da bi vse razbobnali. Družba je bila lepo pisana in zato se je pelo do zore. Dva solopevca sta nam prepevala priljubljene komade. Izboren pevec je bil Matevž, ki ga nismo mogli spraviti spat, čeravno je bil počitka potreben. Naš Pepik, katerega smo obiskali in ki nas je pospremil do Roba, nam je zatrjeval, da tako »luštno« že dolgo ni bilo. Hočeš, nočeš, kar verjeti smo mu morali...

Zjutraj zarana smo nadaljevali pot proti Velikim Laščam. Med potjo smo obiskali Trubarjev dom na Rašici.

Po poldrugourni hoji smo dospeli v Velike Lašče, odkoder nas je hlapon potegnil v Ljubljano. Seveda smo na Grosupljem čakali celo večnost na »dolenjca«. To pa, pravijo, mora biti tako.

Taka je bila naša pot na Krvavo peč. Našemu prijatelju Pepiku smo vsi hvaležni, da je gozdar na Krvavi peči, ker nam je s tem omogočil obisk te peči. Hvaležni pa smo mu tudi za res bratski sprejem. H koncu bodi omenjeno, da nismo imeli posebnih nesreč, razun, da je eno od sester bolel zob, da si je druga zvila nogo, da je tretjo pošteno ožulil čevelj in pa, da sta se nahrbtnika kaj hitro izpraznila.

Udeleženci naj mi ne zamerijo, da nisem napisal potopisa v dvanajstih poglavjih in s kričečimi naslovi ter podrobnim popisom posameznika. Tovariš urednik me je že tako grdo pogledal, ko sem mu prinesel to malenkost, kaj šele, če bi mi moral dati dve celi »Novi Pravdi« na razpolago. Ne pozabite pa tudi, da sem vse beležke izgubil in je velika sreča, da sem si toliko zapomnil.

Rečem pa, kar je res, je res! Kdor hoče napraviti krasno turo, naj obišče prijatelja Pepika na Krvavi peči! Pozdravljen, Pepiku!